

[Ministeren for kulturelle anliggender]

samling, agtes forslag til bibliotekslov fremsat i indeværende samling med henblik på genfremsættelse i samlingen 1981-82. I dette forslag vil indgå statsstøtte til biblioteksbetjening af blinde og svagtseende.

Jeg sagde ved 1. behandling af SFs forslag til folketingsbeslutning om særligt statstilskud til oprettelse af lokale lydavisers for blinde og svagtseende, at regeringen havde stor sympati for forslaget og ikke nærrede tvivl om, at et sådant forslag skulle fremmes, men at jeg gerne så det behandlet i forbindelse med forslaget til den nye bibliotekslov og i sammenhæng med de forslag, som dér mere generelt ville blive stillet om støtte til biblioteksbetjening af blinde og svagtseende.

Da det imidlertid må påregnes, at udvalgsbehandlingen af hele biblioteksloven vil kræve en vis tid, har jeg ment, at det trods alt var rigtigt at fremsætte et egentligt lovforslag allerede på nuværende tidspunkt. Lovforslaget kan få virkning allerede i indeværende finansår.

Ifølge lovforslaget foretages en ændring i folkebibliotekslovens bestemmelse om tilskud af en dispositionssum, således at der af den kan anvendes indtil 2,5 mill. kr. årligt til støtte til oprettelse og drift af kommunale lydavisers for blinde og svagtseende.

Tilskuddet tænkes ydet efter ansøgning til kommuner, der opretter og driver kommunal lydavis i folkebibliotekets regie for at tilskynde kommunerne til at påtage sig denne opgave. Tilskuddet ydes med 50 pct. af anlægsudgifterne, bortset fra udgifter til fast ejendom, og 50 pct. af første års driftsudgifter.

For at tage rimeligt hensyn til kommuner, der allerede har påtaget sig denne opgave, ydes efter ansøgning et tilskud på 50 pct. af et års driftsudgifter til sådanne kommuner.

Lovbestemmelsen tænkes kun at skulle have virkning, indtil den kommende bibliotekslov træder i kraft, idet forholdene omkring blindes biblioteksbetjening i sin helhed, herunder også betjening med lydavisers, vil blive behandlet under ét i den nye bibliotekslov.

Med henvisning til ovenstående skal jeg anmode om tingets velvillige og hurtige behandling af det fremsatte lovforslag.

Hanne Engberg (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved på socialistisk folkepartis, det radikale venstres og venstresocialisternes vegne at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod eksport og transport af olie og olieprodukter til Den sydafrikanske Republik.

(Beslutningsforslag nr. B 98).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager beslutningsforslaget.

Palle Simonsen (KF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved på det konservative folkepartis, venstres og kristeligt folkepartis vegne at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om Nordsjællands Gymnasium.

(Beslutningsforslag nr. B 99).

Jeg skal i øvrigt henvise til beslutningsforslagets tekst og de bemærkninger, som ledsager det.

Alfred Hansen (DR):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om sikring af rentetilskud til Nordsjællands Gymnasium.

(Beslutningsforslag nr. B 100).

Jeg skal i øvrigt henvise til beslutningsforslagets tekst og de bemærkninger, som ledsager det.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg skal allerede nu meddele, at afstemning om eventuelle dagsordener, der måtte blive fremsat under debatten i dag, først vil finde sted i morgen.

Jeg skal endvidere meddele, at det er min hensigt at holde frokostpause fra ca. kl. 11.45 til kl. 13.00.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Forespørgsel til undervisningsministeren:

Forespørgsel af Alfred Hansen (DR), J. K. Hansen (S), Bertel Haarder (V), Karen Højte Jensen (KF), Halvgaard (FP), Marianne Bentzen-Pedersen (SF), Ole Vig Jensen (RV), Mimi

Jakobsen (CD), Steen Folke (VS) og Chr. Christensen (KrF):

»Hvad kan ministeren oplyse om årsagerne til, at flere forældre tilsyneladende foretrækker at lade deres børn blive undervist i de frie grundskoler, og hvad vil regeringen gøre for at forbedre forholdene i folkeskolen og fremover sikre det frie skolevalg?«

(Forespørgsel nr. 27. Anmeldt 25/2 81. Fremme af forespørgslen vedtaget 10/3 81).

Forhandling

Alfred Hansen (DR):

Folkeskoleloven af 1975 har nu virket tilstrækkelig længe til, at en vurdering af dens muligheder og følgevirkninger er mulig og særdeles relevant.

I samme tidsrum har antallet af elever i den undervisningspligtige alder, som har ønsket at blive undervist i de frie grundskoler, været jævnt stigende, således at der i skoleåret 1979-80 blev undervist 58.813 i de frie skoler og 641.896 i folkeskolen. Procentuelt svarer det til, at 8,4 pct. af det samlede antal elever i den undervisningspligtige alder, altså på 1.-9. klassetrin, i 1979-80 blev undervist i de frie skoler.

Det vil derfor være konstruktivt og naturligt at foretage en nærmere analyse af årsagerne til, at flere forældre tilsyneladende foretrækker at lade deres børn blive undervist i de frie grundskoler.

Som en naturlig konsekvens af denne analyse vil det være nyttigt at få ministeren til at oplyse, hvad regeringen vil gøre for at forbedre forholdene i folkeskolen og samtidig sikre det frie skolevalg fremover.

Der har da også i den seneste tid vist sig en stigende interesse for folkeskolens problemer, hvilket har medført en livlig debat både i medierne og i befolkningen om folkeskolen og de frie skoler.

Det er derfor også glædeligt at konstatere, at alle partier i folketinget har fundet det værdifuldt at få en debat om de mange forhold, der kan have indflydelse på situationen i folkeskolen.

Selv om således alle partier står bag denne forespørgselsdebat, skal det dog næppe tages som udtryk for, at de har samme bud på, hvad der bør gøres i den aktuelle situation, men det er alene udtryk for, at vi er enige

om det betydningsfulde i at have en god folkeskole.

Jeg skal derfor på forespørgernes vegne udtrykke ønsket om en god, saglig og seriøs debat om alle de aspekter, der vedrører folkeskolen og de frie skoler.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Jeg vil gerne begynde med at nævne nogle af de tal, der danner grundlag for den debat, vi skal have i dag om folkeskolen og den private skole.

Af det statistiske materiale, som undervisningsministeriet råder over, fremgår det, at der over en 7-årig periode er sket en øget tilgang til friskoler og andre private grundskoler. Fra skoleåret 1973-74 til året 1979-80 er elevtallet her fra børnehaveklasse til og med 10. klasse øget fra godt 46.000 til godt 55.000 svarende til en andel af det samlede elevtal på disse klassetrin på henholdsvis 5,8 og 7 pct. Der har altså været tale om en samlet tilgang over denne 7-årige periode på ca. 1,2 pct. af den samlede elevmasse.

Jeg vil gerne understrege, at der i og for sig ikke er nogen som helst grund til at undre sig over denne tilgang. Tværtimod har udlændinge undret sig over, at der ikke er flere børn, der går i privatskole her i landet, i betragtning af de overordentlig favorable vilkår, der er for dette. Det kom bl. a. helt klart frem ved den eksamination af det danske uddannelsessystem, som OECD foretog i juni 1979.

Tilgangen til den private skole i den grundlæggende uddannelse er ikke alene sket ved oprettelse af nye private skoler; en del af tilgangen hænger sammen med, at denne sektor har udnyttet sin kapacitet bedre. Det fremgår af statistikken over det gennemsnitlige elevtal i klasserne i den private skolesektor.

I den samme periode, hvor der skete en øgning af tilgangen af elever, skete der en forhøjelse af det gennemsnitlige elevtal i klasserne fra 16,7 i 1973-74 til 17,4 i 1979-80, og der er i denne forbindelse tale om elever på 1.-10. klassetrin i fuldt årgangsdelte klasser.

Jeg kan, uden at jeg dermed vil hævde, at der er en årsagssammenhæng, oplyse, at der i folkeskolesektoren er sket en udvikling i det gennemsnitlige elevtal i klasserne i den mod-

[Undervisningsministeren]

satte retning. I den samme 7-årige periode er det gennemsnitlige elevtal i folkeskoleklasserne faldet fra 20,1 til 18,8, og det vil sige, at det gennemsnitlige elevtal i klasserne i den offentlige og den private grundskolesektor i dag ligger nærmere hinanden, end de nogen sinde tidligere har gjort. Gennemsnitstillene dækker dog – og det gælder begge sektorer – over betydelige variationer.

Jeg er naturligvis klar over, at disse statistiske oplysninger ikke giver svar på de tre spørgsmål, som forespørgslen rummer, men disse oplysninger, der både kan og vil blive gjort til genstand for vidt forskellige fortolkninger, er altså, hvad vi ved med sikkerhed.

Når der spørges om, hvad jeg kan oplyse om årsagerne til, at flere forældre tilsyneladende foretrækker at lade deres børn blive undervist i de frie grundskoler, må jeg blive svar skyldig. Ifølge sagens beskaffenhed kan det være vanskeligt at indsamle og bearbejde oplysninger om årsager, som utvivlsomt har vidt forskellig baggrund, og som under alle omstændigheder er af privat karakter. Man kan have formodninger om en årsagssammenhæng, og om mine formodninger om årsagssammenhænge i forbindelse med den konstaterede tilgang til den private grundskolesektor, der i øvrigt efter min mening helt uden proportionssans af nogle er blevet benævnt som »flugten fra folkeskolen«, skal jeg gerne give nogle oplysninger.

Allerførst må jeg nok påpege, at den konstaterede tilgang til privatskolerne er en nettotilgang forstået på den måde, at der løbende sker overflytning af elever fra folkeskole til privatskole og omvendt. Vi kender ikke omfanget af disse bevægelser, men alle, der har noget at gøre med folkeskole eller privatskole, ved, at de finder sted, dels på grund af flytninger fra et område til et andet, dels af ukendte årsager inden for samme område. Disse bevægelser har altså over denne 7-årige periode givet en nettotilgang på ca. 9.000 elever til den private sektor.

Jeg vil tro, at der er to hovedårsager hertil. Den ene er et ønske fra forældrenes side om, at deres barn får del i en undervisning, der er præget af en grundholdning, som er i pagt med deres egen. Den kan være af religiøs, af ideologisk eller af pædagogisk karakter, og i sådanne tilfælde kan der til forældrenes ønske om skoleskift være knyttet forestillinger om, at det vil være en fordel for deres barn,

at det kommer ind i en kammeratskabskreds, der i højere grad formodes at have samme hjemlige baggrund som barnets egen. I sådanne tilfælde behøver der ikke nødvendigvis at ligge nogen utilfredshed med den folkeskole, eleven har gået i, til grund for skoleskiftet.

En anden hovedårsag må antages at være utilfredshed med konkrete forhold på den folkeskole, barnet går i. Om der virkelig er noget at lægge skolen til last eller forældrene har stillet forventninger til skolen, som denne næppe med rimelighed har kunnet opfylde, er i denne forbindelse af mindre betydning. Det afgørende er, at forældrene har oplevet deres barns skole som en mindre god skole og derfor ønsker barnet flyttet til privatskole.

At det modsatte – altså utilfredshed med nærmere angivne forhold på en privatskole – giver anledning til flytning herfra og til en offentlig skole, kender vi fra adskillige henvendelser til undervisningsministeriet, hvor forældre til børn i private skoler udtrykker deres store forundring over, at ministeriet ikke kan gribe ind med henblik på at få rettet de forhold, de anker over.

Der kan naturligvis tænkes andre årsager end de her nævnte til væksten i de private skolars andel af den samlede elevmængde, men jeg tror ikke, at en markant generel utilfredshed med folkeskolen er en typisk årsag, således som formodningen herom afspejler sig i dagens spørgsmål.

Når der spørges, hvad regeringen agter at gøre for at forbedre forholdene i folkeskolen, kædes dette spørgsmål så nøje sammen med det foregående, at man fornemmer, at det bygger på forestillinger om, at folkeskolen er saktet bagud i en konkurrence med den private skole, og at folkeskolen eventuelt må kunne lære noget af den private skole med henblik på at kunne bevare så at sige sin markedsandel.

Hvis de private skoler havde noget, som folkeskolen kunne tage ved lære af, måtte man kunne finde nogle markante fællestræk ved de private skoler, som med fordel kunne overføres til folkeskolen.

Nu er de private skoler som bekendt vidt forskellige med hensyn til grundholdninger, men af fællestræk kan nævnes følgende:

De private skoler har ingen skoledistrikter. De kan modtage elever fra et område, der kun er begrænset af transportmulighederne,

[Undervisningsministeren]

og de er som bekendt ganske mange. De private skoler bestemmer selv, hvilke elever de vil optage, ligesom de selv bestemmer, hvilke elever de vil skaffe sig af med – hvormed det dog ikke skal antydes, at det er en hyppig foreteelse, at en elev på en privatskole må forlade denne efter skolens ønske. De private skoler kan antage lærerkræfter uden læreruddannelse. De private skoler kan søge at udnytte deres kapacitet ved at avertere efter elever, hvis de ikke hører til den kategori, der har etableret ventelister. Der er ikke for de private skoler samme formaliserede og etablerede klagevej som i folkeskolen.

Heroverfor står så folkeskolen med sine faste skoledistrikter. Den kan ikke oprette ventelister, men har pligt til når som helst at optage de elever, der bor i skoledistriktet, også sådanne, som kommer fra de private skoler. Folkeskolen beskæftiger alene lærerkræfter med folkeskolelæreruddannelse og kan ikke avertere med ledige elevpladser.

Enhver stedlig beslutning, der vedrører et barns skolegang i folkeskolen, kan ankes til amtsrådet og derfra, hvis man ønsker det, videre til ministeriet.

Det er næppe disse områder, man har i tankerne, hvis man ønsker at forbedre forholdene i folkeskolen.

Nu er folkeskoleloven som bekendt en rammelov, der i betydelig grad giver kommunerne mulighed for at indrette den kommunale skole efter stedligt ønske og stedligt behov. Derfor kan der også være stor forskel på folkeskolen fra kommune til kommune og vel i og for sig også fra skoledistrikt til skoledistrikt. Men selv om kommunerne har mange handlemuligheder på folkeskoleområdet, er der dog forhold, som de ikke uden videre selv kan beherske, for det er et generelt træk ved folkeskolen, at den i mange måder afspejler forholdene i det samfund, den virker i, og det gælder såvel lokalsamfundet som samfundet i bredere forstand.

Den økonomiske krise, den store arbejdsløshed og alt, hvad den medfører, herunder den enkeltes utryghed og frygt for fremtiden, sætter naturligt også sine spor i folkeskolen, og derfor kan for så vidt enhver bestræbelse for at imødegå krisens virkninger betragtes som en indirekte bestræbelse for at forbedre forholdene i folkeskolen.

En mere direkte måde, hvorpå lovgivningsmagten kan forbedre forholdene i folke-

skolen, er gennem overvejelser om ændringer af folkeskolelovens rammebestemmelser. Nogle kunne måske nok forestille sig ændringer her, som efter deres mening kunne bevirke en forbedring af forholdene. Men rammebestemmelserne er jo som bekendt blevet til gennem et politisk forlig. Over for dette forlig har regeringen udvist den nødvendige loyalitet og vil fortsat gøre det, så længe forliget består, og regeringen ønsker, at forliget fortsat skal bestå.

Da jeg har vanskeligt ved at forestille mig, at der kan foreslås ændringer til folkeskolens rammebestemmelser, uden at det kommer til at berøre en eller flere af parternes interesser i forliget, har jeg ikke planer om sådanne ændringer. Jeg kan altså besvare det stillede spørgsmål derhen, at regeringen på denne baggrund ikke har aktuelle planer om direkte foranstaltninger omkring forholdene i folkeskolen.

Men jeg må samtidig hævde, at regeringen heller ikke kan acceptere den kritik af folkeskolen, som spørgsmålet rummer. Folkeskolen fungerer i dag i overvejende grad som en god skole og som en skole, den overvejende del af forældrene er glade for.

Af forespørgslen fremgår det, at man ønsker en sikring af det frie skolevalg. Dette har jeg forstået som en sikring af, at den enkelte hjems ønske om at kunne få sit barn placeret i en privat skole skal kunne realiseres. Men en sikring af det frie skolevalg i så bogstavelig forstand er ikke mulig, for det måtte jo forudsætte, at der for enhver elev i enhver lokalitet og til enhver tid bestod en reel valgmulighed mellem folkeskole og privatskole, og det vil igen sige, at enhver elev i princippet beslaglagde et dobbelt sæt af ressourcer med hensyn til grundlæggende uddannelse.

For de elever, der er optaget i en privatskole, består der altid en reel valgmulighed, men det gør der kun, fordi folkeskolen har en forpligtelse til når som helst at modtage elever i de klasser, der er knyttet til den. En sikring af det frie skolevalg i bogstavelig forstand vil aldrig kunne gennemføres under så forskellige vilkår som dem, der gælder for henholdsvis den offentlige og den private sektor i den grundlæggende uddannelse, hvor den ene part har den fulde forpligtelse og den anden part er et alternativt tilbud, så

[Undervisningsministeren]

langt som egen forhåndenværende kapacitet og egne ønsker af forskellig art rækker.

Det har siden midten af forrige århundrede været muligt at opfylde undervisningspligten ved at deltage i undervisning i privatskole, og sådan bør det naturligvis fortsat være. Men det har også siden da forholdt sig således, at der til de borgere, der af den ene eller den anden grund ønskede at skaffe deres børn et alternativ til folkeskolens undervisning, er blevet stillet krav om initiativ, engagement og offervilje, og sådan bør det naturligvis også fortsat være.

Den offentlige skole står i gammel gæld til den private skole, hvor den koldske fortællemetode slog igennem og afløste den dengang enerådende udenadslære. Det lærte den offentlige skole meget af. Men jeg mener ikke, at den offentlige skole står i nogen ny gæld til den private skole, og det er mit håb, at disse to skoleformer inden for den grundlæggende uddannelse må kunne trives side om side, uden at nogen indenfor- eller udenforstående drager hastige og uholdbare slutninger af mindre bevægelser i de andele, som hver af disse parter har af det samlede elevtal.

Alfred Hansen (DR):

Jeg vil gerne takke ministeren for besvarelsen af temaet for debatten i dag. Jeg mærkede mig især én ting i ministerens tale, og det var, at hun ikke på ét eneste tidspunkt berørte de allerede foretagne og eventuelt planlagte besparelser i folkeskolen.

Ministeren benyttede en stor del af sin tale til at analysere de private skolers forhold og muligheder, men jeg synes nok, at hun i for ringe grad analyserede de problemer, der trods alt er i folkeskolen. Partierne bag folkeskoleloven af 1975 og regeringen mener jeg ikke fortsat kan benægte eksistensen af problemer i folkeskolen. Ministeren har ret, når hun siger: vi kan ikke rigtig vide, hvad det er, der bevæger forældre til at overflytte deres børn fra folkeskolen til de private skoler og omvendt fra de private skoler til folkeskolen. Men jeg havde nok forventet, at man i ministeriet havde en lidt bedre fornemmelse af, hvad disse årsager er.

De store forventninger til folkeskolelovens muligheder er ikke indfriet. Man vedtog en lov, som forudsatte større bevillinger, hvis folkeskolen skulle have rimelig mulighed for

at leve op til intentionerne, men i stedet for flere bevillinger fik man besparelser. Vi ved, at loven bygger på den udelte skoles princip, og vi ved også, at det forudsætter lavere klassekvotienter og større brug af støttelærere, hvis den enkelte elevs evner, anlæg og interesser skal tilgodeses. Og det skal de.

Hertil kommer, at man med særforsorgens udlægning og den heraf følgende stigende integrering har stillet ekstra store krav til ressourcerne i folkeskolen. Folkeskolen er løbende blevet pålagt flere sociale opgaver, som stiller krav til planlægning og et omfattende forældresamarbejde.

Også de alt for store skoler, fru minister, har en stor del af ansvaret for, at mange børn har svært ved at tilpasse sig folkeskolens vilkår. Her er det pudsigt at gøre den konstatering, at hverken elever, forældre, lærere eller politikere for den sags skyld på noget tidspunkt har tilkendegivet ønsket om store mastodontskoler i folkeskolens regie. Alligevel har vi fået dem, og det er en af årsagerne til problemerne.

Det er retsforbundets opfattelse, at det er samfundets pligt at sikre folkeskolen de bedst tænkelige forhold, så vore børn får en reel mulighed for allerede fra de første skoleår at befinde sig godt i uddannelsesforløbet. De, der har med undervisning af børn at gøre, vil vide, hvor værdifuldt det er, at børnene i folkeskolens første skoleår får de bedste startbetingelser. Det har afgørende indflydelse på, hvordan disse børn skal befinde sig videre i uddannelsesforløbet.

Det er en kendsgerning, at mange elever på 8. og 9. klassetrin foretrækker en undervisning, der er mindre teoretisk præget. Det er jo heller ikke en utænkt tanke hos socialdemokratiet og hos regeringen, og derfor bør regeringen og forligspartierne bag folkeskoleloven tage initiativ til at give mulighed for dispensation fra undervisningspligten efter det 7. eller eventuelt efter det 8. skoleår, således at de elever, der ønsker f. eks. at blive optaget på EFG, basisåret, også skal have lov til at blive det. Her kan de få en kombination af teoretisk undervisning og erhvervsfaglig virksomhed, og det vil samtidig side stille denne uddannelse med mesterlæren, hvortil eleverne jo i nogen udstrækning allerede får dispensation.

Vi kan vel heller ikke føre denne debat om folkeskolens forhold og konsekvensen af

[Alfred Hansen]

folkeskoleloven af 1975 uden at strejfe prøverne i folkeskolen. Her mener jeg, at man bør tage konsekvensen af, at man ikke i dag har mulighed for i tilstrækkelig omfang at tilgodese den enkelte elev i klassen. Derfor bør man erstatte den fælles prøve i de kursusdelte fag, altså den fælles prøve, der afholdes for elever på grundkursus og udvidet kursus, med to prøver, så eleverne får mulighed for at indstille sig til en prøve, der svarer til det niveau, hvorpå de er blevet undervist.

Ministeren siger også i sit svar, at det i grunden er forbavsende, at der ikke er flere elever, der ønsker at frekventere de frie skoler, når man tænker på de gode vilkår, de har, og her mente ministeren nok de gode økonomiske muligheder, der er for at sende børnene i de frie skoler. Jeg vil gerne tage kraftigt afstand fra enhver tanke og plan om at begrænse tilgangen til de frie grundskoler gennem en forhøjelse af forældrebetalingen. Det vil for det første gøre det frie skolevalg til en illusion, og for det andet vil det give social slagside.

Jeg synes ligesom ministeren, at det er værdifuldt, at man er engageret i den skole, hvor børnene går. Dette forældreengagement kunne man ønske i højere grad fandtes inden for folkeskolens rammer.

Det er også givet – det har ministeren også sagt i sin svartale, og jeg er helt enig – at folkeskolens og de frie skolers udgangspunkt for at drive deres virksomhed er vidt forskellige. De frie skoler bestemmer selv, hvor mange og hvilke elever de ønsker at optage, hvorimod folkeskolen skal tage alle de elever, der, skal vi sige måtte være tilbage. Men vi forbedrer ikke folkeskolen og folkeskolens vilkår ved at forhøje forældrebetalingen til de frie skoler. Det ligger der ikke nogen løsning i for folkeskolens vedkommende, og derfor bør man selvfølgelig ikke overføre de eventuelt forringede vilkår, man har i folkeskolen, til de frie skoler. Man skulle i højere grad satse på at give folkeskolen nogle rimelige vilkår under hensyntagen til det helt andet udgangspunkt for folkeskolens virksomhed.

Jeg mener, at de to skoleformer ikke bare er konkurrenter – det er de, og det er sundt, så det gør ikke noget – men de er også værdifulde supplementter til hinanden. De supplerer hinanden på strålende vis, hvilket ministeren i og for sig også sagde, idet hun sag-

de, at der er nogle elever, der vandrer over i de frie skoler, og der er nogle elever, der vandrer fra de frie skoler over i folkeskolen. Jeg ved, det er en hævdvunden tradition i dansk skolelovgivning, og jeg tror, vi skal fastholde denne tradition, at der er rimelige, også økonomiske, muligheder for, at forældrene selv får lov til at vælge det uddannelsessted og den skoleform, som de ønsker deres børn undervist i.

Vi har lidt materiale, som illustrerer, hvilke årsager der kan være til, at børnene går fra folkeskolen til de frie skoler og fra de frie skoler til folkeskolen. Der er for nylig udgivet en rapport, som illustrerer en undersøgelse, der har fundet sted i Albertslund kommune, af adjunkt Else Egelund. Undersøgelsen omfatter ganske vist kun 68 elever, så det er et relativt spinkelt materiale, der ligger til grund for undersøgelsen, men jeg tror alligevel, den giver et fingerpeg, som politikerne er nødt til at tage til efterretning, og det står jo da ministeren frit for eventuelt at foretage en bredere og mere tilbundsående undersøgelse, også fordelt på et større geografisk område.

Det viser sig ifølge besvarelserne fra disse 68 elever, som selvfølgelig må tages med et vist gran salt, men som jeg nok mener giver et fingerpeg, at 36 pct., altså godt $\frac{1}{3}$ af de elever, der flytter fra folkeskolen til privatskolerne, angiver som grund, at undervisningens faglige standard er for lav. $\frac{1}{3}$, nemlig 33 pct., af de adspurgte siger, at disciplinen er for dårlig. Ministeren har ikke været inde på sin vurdering af den faglige standard i folkeskolen, og ministeren har heller ikke berørt eventuelle disciplinproblemer, men det håber jeg ministeren vil give sin kommentar til senere i debatten.

21 pct., altså også en ret stor gruppe, angiver utilfredshed med lærerens person. Nu er det ikke nødvendigvis udtryk for, at man er utilfreds med den pågældende lærer, men måske for, at man sidestiller læreren med det fag, som man ikke rigtig bryder sig om, eller som man ikke rigtig kan magte rent fagligt. Det fortæller i hvert fald, at der er en situation dér, som gør, at eleverne ikke befinder sig så godt, og så går de hjem til forældrene og beder om at blive flyttet, eller også er det forældrene, der tager initiativet, men resultatet er det samme.

[Alfred Hansen]

Endelig skal jeg nævne en anden relativt stor gruppe, som siger, at der er for mange skift i lærerkorpset. Det tror jeg faktisk er rigtigt. Det kan man ikke sige noget generelt om, men der er eksempler på meget hyppige lærerskift. Jeg vil gerne høre ministerens vurdering – selv om det er op til kommunerne, men ministeren har før udtalt sig i retning af at påvirke kommunerne til et eller andet – af det at sikre en fast vikarstab, f. eks. inden for en kommune, sådan at bestemte vikarer i større udstrækning er knyttet til 1, 2, 3, 4 skoler, så eleverne ikke, hver gang de får en vikar i de enkelte klasser, stifter bekendtskab med et nyt ansigt.

Hvis vi ser på de begrundelser, der er givet for flytning fra privatskoler til folkeskolen – det udgør også et ret betydeligt antal; men totalt er der altså flere, der forlader folkeskolen til fordel for de private skoler, end omvendt – ser vi, at 37 pct. angiver, at eleven ikke kan leve op til skolens faglige krav. Det er jo meget interessant at sidestille med den hyppigste begrundelse for at forlade folkeskolen, nemlig at undervisningens faglige standard er for lav. Og så ser man nu, at de fleste forlader den private skole, fordi de ikke kan leve op til skolens faglige krav.

Man angiver for 21 pct.s vedkommende transportproblemer, og også her er der utilfredshed med lærerens person. Her vil jeg komme med den samme bemærkning, som jeg kom med vedrørende folkeskolen.

Der er også problemer med, at eleverne ikke kan leve op til skolens disciplinære krav, og at forældrene ikke billiger skolens stramme disciplin. Mange, der ønsker at få deres børn ud af folkeskolen, henviser til ønsket om en strammere disciplin, men der er altså også elever, der synes, at disciplinen er for stram i de frie skoler, og det dokumenterer med al ønskelig tydelighed, at der er behov for begge skoleformer.

Til slut vil jeg gerne knytte nogle kommentarer til folkeskoleloven og folkeskoleforliget. Forliget har nu bestået i ca. 6 år. Ministeren har givet udtryk for, at regeringen ønsker dette forlig opretholdt. Jeg vil tillade mig at sige, at jeg tror, der er grund til at bryde dette forlig, ikke for at så splid mellem forligspartierne, men af flere andre grunde; jeg skal opremse et par stykker.

For det første må jeg konstatere, at med de initiativer, der er taget fra politisk side

inden for forligspartierne, er der fremsat forslag her i folketinget, som klart tager afstand fra alle elementer i folkeskoleloven. Man erkender, at der er noget i folkeskoleloven, som ikke virker efter hensigten, og det har man demonstreret sin modvilje imod ved at fremsætte konkrete forslag.

Et andet væsentligt argument for at få brudt dette skoleforlig er, at man selvfølgelig til enhver tid må have mulighed for at tage temperaturen i folketinget med hensyn til, hvilken folkeskole der skal være, og hvilke forhold der skal gælde for de frie skoler fremover.

Den 23. marts 1981 var der indrykket en stor annonce i en del dagblade, herunder Fyens Stiftstidende, af partiet venstre, som taler om den forældrestyrede folkeskole. Partiet venstre, som er et af forligspartierne, siger bl. a.:

»Alt for ofte lærer børnene for lidt og får det svært, når de forlader skolen. De læser ikke godt nok, staver ikke godt nok, regner ikke godt nok. De ved ikke nok om deres baggrund, religiøst, kulturelt og socialt.«

Endelig må jeg konstatere, at der er to flertal, der er to forlig. Der er ét forlig om folkeskolen, men der er et helt andet forlig om den økonomiske politik. Derfor tror jeg, at man ikke får rettet op på de problemer, der er i folkeskolen, før man får en mere nuanceret holdning til problemerne, og før man får mulighed for at diskutere dem på tværs af de forlig, der måtte være indgået.

Helle Degn (S):

Debatten om folkeskolen markerer en tendens til, at efter at debatten om socialindkomsten og olien er ved at forstumme, er turen kommet til folkeskolen.

Overskrifterne er mange i dagspressen: »Flugten fra folkeskolen«. Lad mig først tage fat på den påstand.

Realiteterne er, at elevtallet i private skoler har bevæget sig fra 5 til 7 pct. og ikke op til 50 pct., som man næsten kunne få indtryk af fra avisoverskrifterne. Stadig ønsker altså mellem 93 og 95 pct. af alle landets forældre, at deres børn skal gå i folkeskolen, og sådan har forholdet været stort set i de sidste 10 år. Tilskudsordningerne har været til debat, og socialdemokratiet har ingen planer om at ændre på den såkaldte lærerskematimets-

[Helle Degn]

styring af tildeling af ressourcer til de private skoler.

Hvad er årsagen til, at disse 5 til 7 pct. af forældrene ønsker deres børn i privatskoler? Det har man såmænd også lavet nogle undersøgelser af. Hr. Alfred Hansen kunne få meget ud af en enkelt, lille bitte, meget dårligt dækkende undersøgelse. Jeg synes, det er ganske godt beskrevet af formanden for Frie Grundskolers Lærerforening, Bjarne Jønsson, i sidste nummer af Skole og Samfunds blad. Han mener ikke, at det er mistillid til undervisningens kvalitet i kommuneskolerne, der er årsag til den såkaldte flugt over i de private skoler:

»Nej, undervisningen og lærerkræfterne er utvivlsomt lige så gode i de kommunale som i de private skoler. Når forældrene i stadig stigende antal vælger vore skoler« – det er stadig et meget lille antal – »skyldes det mere usikkerheden over for, hvad folkeskolen egentlig står for. Forældrene vil nemlig gerne have indblik i, i hvilken retning børnene præges, og det skal helst være i den retning, forældrene selv finder rigtigt.«

Det sidste vil jeg gerne understrege.

»I privatskolerne, friskolerne og lilleskolerne kan de vælge imellem mange klare holdninger, såvel religiøse, politiske som pædagogiske.«

Heroverfor står folkeskolen, som netop efter min mening har den fordel, at forældrene her kan føle sig trygge ved, at folkeskolen ikke har til opgave at missionere for en eller anden bestemt holdning, det være sig af religiøs, politisk eller pædagogisk art. Fordelen ved folkeskolen er, at det er en kommunal skole med stærk indflydelse fra alle forældre og såkaldte græsrodder. Det er en åben skole, som kan fastholde visse grundlæggende elementer, samtidig med at den er indrettet på at skulle leve op til de nære og aktuelle krav. Skolen er et folkeligt kulturcenter, som skal yde sit bidrag til en individuel udfoldelse uanset sociale skel og gennem daglig praksis indlære respekt for andre og for demokratiet.

Debatten om indholdet i folkeskolen har desværre ikke bevæget sig på et særlig konstruktivt niveau. Angreb på folkeskolen af så generel karakter som dem, vi har set i de sidste par år, at skolen indoktrinerer, at skolens lærere er »venstreorienterede abekatte og rendestensundervisere«, fører kun til ube-

grundet mistillid. Dertil skal lægges, at dele af folkeskolens lærere har forsøgt at spænde folkeskoledebatten for en fagpolitisk vogn noget længere, end det synes rimeligt. Jeg tror ikke, at der er mange forældre, der er uenige med mig i, at skolens lærere naturligvis skal have de bedst tænkelige arbejdsforhold, men der er grænser for, hvor meget denne fagpolitiske debat kan trække.

En anden del af påstandene, som jeg vil tage mig lidt af, går under overskrifterne, at børnene ikke lærer noget, at det faglige niveau er sænket, og at disciplinen er dårlig. Også denne debat indeholder generelle påstande. Når man ser på, hvad realiteterne er, ser man, at den ene undersøgelse efter den anden viser et helt andet resultat. Jeg kan f. eks. nævne en undersøgelse, Nordstressundersøgelsen, som vi kun har set referater af. Jeg kan også fremlægge en undersøgelse i det centrale uddannelsesråds seneste udgivelse om børnenes evner til at læse og stave. Disse undersøgelser viser, at folkeskolens elever absolut bestiller noget, og at de lærer noget.

Andre undersøgelser, både internationalt, nordisk og nationalt, kan fortælle, at undladelse af kursusdeling rent faktisk ikke sænker niveauet i folkeskolens undervisning, men tværtimod skaber ro og tillid i det daglige arbejde i folkeskolen, og den afsmittende effekt heraf er ganske entydig: både de bedre og de svagere elever får kvalitativt større udbytte af undervisningen.

En undersøgelse i OECD-regie, som ministeren også henviste til, har ligeledes vist, at forskellige europæiske landes forsøg på at fremme særlige elitebørns muligheder for faglig indlæring ved at sortere dem fra klassen ikke giver flere genier og bedre begavede børn. Tværtimod viser det sig, at indgår disse børn i et socialt fællesskab med andre, bliver der langt flere genier, og det samlede niveau bliver hævet i uddannelsesforløbet. Det er et flertal af både forældre og lærere, der ønsker undladelse af kursusdeling. Dette flertal er vokset stærkt fra 1976 til 1980. Næste skoleår er det halvdelen af alle landets skoler, som søger om undladelse af kursusdeling.

Debatten om folkeskolen skal vi naturligvis have, men ikke på basis af falske og generaliserende påstande. Jeg tror, at der er mange forældre, der er opsat på at arbejde med på, at vi får en endnu bedre folkeskole end den, vi kender i dag.

[Helle Døgn]

Den tredje påstand er den om disciplinkrisen i folkeskolen. Hvis man taler om disciplinkrise og dermed mener, at vi har forladt kadaverdisciplinen og den blinde autoritets-tro, ja, så er det ganske rigtigt. Den har vi da heldigvis kun få rester af i folkeskolen, og det kan også ses som et positivt resultat af forældredindflydelsen i skolen. I øvrigt er denne påstand ganske raffineret placeret i dagspressen, og man har ført denne debat på en så tilpas diffus måde, at diskussionen om disciplinkrisen hverken kan måles eller vejes. Jo, den kan måles på ét punkt, nemlig ved at finde ud af, hvor mange elever der forlader folkeskolen. Der har vi også klare tal, der viser, at på 8. klasseniveau med en årgang på ca. 78.000 elever er der 2.500 elever, der forlader folkeskolen for at søge alternativ undervisning, og der er ca. 2.000 elever, der falder ud af uddannelsessystemet i en længere periode, altså går ud efter § 33 i folkeskoleloven.

Man kunne også, som nogle gør, lave en sammenkædning mellem den faglige niveau-sænkning og disciplinkrisen og fremdrage specialundervisningen som en argumentation.

Specialundervisningen og stigningen i forbruget af specialundervisningen har været kritiseret heftigt, ikke mindst af fremskridts-partiet, af venstre og konservative, som lapperier på enhedsskolen. Specialundervisningen gives ikke, som disse partier hævder, i de ældste klasser i folkeskolen for at lappe på en lighedsfilosofi. Specialundervisningen gives hovedsagelig i de yngste klasser. Her kan vi støtte de mange klare forældretilkendegivelser om, at man ønsker, at børnene ikke skal sorteres i særfororgsinstitutioner, på specialskoler eller specialspor. Forældrene ønsker deres barn og klassen holdt sammen. Specialundervisningen har derfor ændret karakter og anvendes i dag hovedsagelig i de yngste klasser som kortere kurser, 3 måneders kurser, for at modvirke en sortering, for at modvirke, at børnene falder ud på et meget tidligt tidspunkt af sammenholdet og den faglige indlæring. Vi deler den opfattelse, at børnene ikke skal sorteres ud fra et klassefællesskab, men støttes i at være med, bl.a. ved hjælp af småkurser, sådan som den moderne specialundervisning fungerer i dag.

Som noget selvfølgelig bør de partier, som tager et ansvar for den folkeskolelovgiv-

ning, vi har lavet i 1975, deltage konstruktivt i debatten. Det gør vi som socialdemokrater gerne. Socialdemokratiet har naturligvis også et ønske om ændringer. Vi har naturligvis ikke noget ønske om alene at forsvare alt det, der foregår i folkeskolen i dag. Vi har også krav og ønsker at stille til den fortsatte udviklingsproces, som samfundets grundskoletilbud skal være båret af.

Folkeskolen har evne til en faglig, samfundsrelevant fornyelse. Det er netop indbygget i folkeskolesystemet gennem lærernes metodefrihed, der i respekt for forældrenes mening og livssyn giver mulighed for at tage nye forskningsmæssige og metodemæssige landvindinger ind i arbejdet. Folkeskolen skal tage stadig nye opgaver op, og folkeskolen kan og skal for det enkelte barn give muligheden for en udvikling og en indlæring, som netop det barn har brug for, og som rækker ud imod vore børns fremtid.

Socialdemokratiet ser naturligvis gerne en udvikling i retning af, at den sidste rest af delinger, prøver, eksaminer og karakterer bortfalder. Det har naturligvis glædet os at konstatere, at forældre, elever og lærere lokalt har ønsket denne undladelse af kursusdeling for snart 40 pct.s vedkommende i år, og til næste år nærmer vi os som tidligere omtalt de 50 pct. Den politiske konsekvens af denne udvikling er vi parate til at tage, om ikke i dens fulde udstrækning, da som et første skridt i retning af, at de, som ønsker undladelse af kursusdeling, og som har fået dette bevilget, ikke skal gentage ansøgningen til ministeriet år efter år. Vi ønsker antallet af prøver og eksaminer skåret ned, helst afskaffet, idet det ikke skaber andet end uro og en negativ undervisningssituation. Vi tror ikke på, at kuren er at gøre den boglige skole endnu mere boglig, end den allerede er i dag, som f. eks. foreslået af venstre og det konservative folkeparti. Vi ser det som et problem, at den valgfrihed, som vi i 1970'erne syntes det var så indlysende rigtigt at tilbyde eleverne, i dag fungerer på den måde, at den enkelte elevs skema bliver fyldt op stort set udelukkende med boglige fag, således at praktiske, musiske fags placering i folkeskolens hverdag er blevet væsentligt svækket. Det mener vi kun at der kan rettes op på ved at se lidt nærmere på forholdet mellem tilbuds- og tilvalgsfag. Også dette er vi selvfølgelig parate til.

[Helle Degn]

Børnenes isolation og skolens isolation som institution er et større og større problem for barnet, for familien og for samfundet. Derfor må denne tilpasningsproces opmuntres, og vi ved, at mange lærere og forældre gør et ihærdigt forsøg på at fremme en sådan udvikling i folkeskolen. Men forudsætningen for, at vi kan bygge videre på en udvikling af folkeskolen, også efter vore ideer og tanker, er naturligvis, at vi forlader den meget polemiske debat. Det tror jeg gavner børnene i hverdagen.

Afslutningsvis vil jeg sige, at vi fortsat er parate til at samarbejde om folkeskolen, naturligvis på et bredt politisk grundlag, hvilket er noget af et bærende element for socialdemokratiet i al folkeskolelovgivning.

Bundgaard Nielsen (V):

Den forespørgsel, der er stillet til undervisningsministeren, mere end antyder, at der er noget galt i folkeskolen. Den både peger på et symptom, nemlig at forældrene foretrækker de frie grundskoler, og kræver svar på, hvordan folkeskolen kan forbedres og det frie skolevalg sikres.

Er der da noget galt i folkeskolen? Hvis vi lytter til de mange eksempler fra hverdagen i folkeskolen, må vi indrømme, at ikke alt er, som man kunne ønske sig. Der berettes om lærere, der får nervesammenbrud, og om lærere, der skifter til andet erhverv med en ringere løn, fordi de ikke kan klare problemerne med vanskelige elever. Vi har alle hørt eksempler på elever, der optræder truende, og som endda udøver vold over for lærerne. Det er også symptomatisk, at flere og flere elever bliver henvist til skolepsykologerne og derefter får specialundervisning.

Vi ser også, at stadig flere elever kun ønsker undervisning i de obligatoriske fag 24 timer om ugen, medens de undlader at vælge nogen af tilbuds- og valgfagene. Det tyder ikke på, at disse elever befinder sig godt i skolemiljøet.

Der kunne nævnes endnu flere eksempler på, at der er problemer i skolen i dag, men inden vi kaster os ud i debatten om en løsning af disse problemer, er det rimeligt at minde hinanden om, at der daglig er i tusindvis af undervisningstimer, der har et udmærket, et meget tilfredsstillende eller et tilfredsstillende forløb – for nu at blive i folke-

skoleterminologien – hvor såvel læreren som eleven føler, at der er tale om en udbytterig time. Det er stadig kun et fåtal af timer, der kan karakteriseres som mindre tilfredsstillende eller ikke-tilfredsstillende, men de er ikke desto mindre udtryk for en tendens til større uro og utryghed i hele skolens atmosfære.

Der er altså al mulig grund til, at tinget drøfter disse forhold og tager bestik af, hvad vi kan gøre for at forbedre dem. Her må vi naturligvis først rette blikket mod det lovgrundlag, skolen arbejder på, og se, om der er noget at rette her.

Folkeskoleloven af 1975 er efter venstres opfattelse en rimeligt god lov. Den er liberal på den måde, at den giver eleverne en lang række valgmuligheder, hvor den tidligere lov indeholdt bestemmelser om, hvordan skolen kunne sortere og placere eleverne i bestemte grupper og afdelinger. Den er imidlertid et kompromis, og det er rimeligt, at tinget nu, efter at loven har virket i 5 år, vurderer, om og i hvilket omfang den er skyld i skolens problemer, og om der derfor kan være noget at rette på.

Venstre var modstander af undervisningspligtens udvidelse fra 7 til 9 år, og vi er overbeviste om, at der går mange elever i skolens ældste klasser, der ikke ønsker at være der og hellere ville ud i erhvervslivet. Det viser bl. a. den kendsgerning, at så mange nøjes med de obligatoriske fag. Der kan derfor være grund til, at man lempet på mulighederne for dispensation fra undervisningspligten. Samtidig kunne man overveje at forhøje det obligatoriske timetal, således at eleverne skulle vælge et eller to af tilbuds- eller valgfagene. Lediggang i de mange mellemtimer kan være roden til meget ondt, og en del af eleverne undlader sikkert at vælge valgfag af bekvemmelighedshensyn snarere end af egentlig uvilje mod undervisning og skolegang.

Når så mange elever har vanskeligheder i dansk, skyldes det ikke mindst det reducerede timetal i dette fag, og det bliver nødvendigt, at vi tager dette spørgsmål op, så faget bliver styrket timetalsmæssigt, men måske skal der også ses på det indholdsmæssige. Der er også problemer med entimesfag som religion og formning. Her bør der skabes muligheder for semesterundervisning med periodevis større timetal, så lærere og elever

[Bundgaard Nielsen]

kan komme til at kende hinanden noget bedre.

Når så mange elever henvises til specialundervisning, kan der være flere årsager her til. En af dem kan være de moderne undervisningsmetoder, der i høj grad bygger på individuel undervisning. Det går nemlig ofte sådan, at de dygtigere og mest engagerede elever lægger beslag på hele lærerens tid. Den mere traditionelle klasseundervisning med fælles gennemgang af emnet og efterfølgende individuelt arbejde med opgaver gav de dygtige elever mulighed for at klare disse opgaver selv, så læreren kunne yde personlig og individuel hjælp til de svageste elever. Det er imidlertid ikke et lovgivningsspørgsmål, men et problem, lærerne selv må tage op til ny vurdering.

Problemet om prøver i 9. klasse bør også løses nu. Det er uholdbart, at eleverne modtager undervisning på ét niveau og aflægger prøve på et andet. Venstre vil derfor medvirke til at gennemføre en ændring på dette punkt, således at der kan indføres udvidet prøve i 9. klasse som afslutning på de udvidede kurser.

Det er mit indtryk, at klassens time mange steder ikke fungerer efter sin hensigt, ja, at den ligefrem er problemskabende i stedet for at være problemløsende. Dette bør undersøges nøjere, og hvis det bekræftes, kunne man indføre en ret for skolenævnene til efter forhandling med lærerrådet at overføre timen til danskundervisning.

Et andet problem, jeg vil fremdrage, går på det holdningsmæssige, og det er efter min opfattelse det største. Den store spredning i holdning til politiske, samfundsmæssige, religiøse og pædagogiske spørgsmål skaber et indbyrdes stridende og derved ineffektivt lærerkorps, der ikke kan blive enigt om noget. Det gælder valg af undervisningsmidler, metoder, disciplin og optræden over for eleverne. Det skal selvsagt medføre forvirring og utryghed hos eleverne. Skoleloven legaliserer disse forhold, bl. a. fordi dens brede formålsparagraf er et kompromis mellem disse forskellige holdninger, og den kan der nok ikke skabes politisk enighed om at stramme op. En sådan opstramning ville måske heller ikke løse dette problem. Der er ingen tvivl om, at det netop er på dette punkt, de frie skoler har deres store styrke. Forældrekræ-

sen er nemlig lige så spredt i holdninger, som lærerkorpset er.

Forældre, der har erfaret, at eleverne undervises efter udpræget venstreorienterede undervisningsmetoder, der har oplevet, at morgenbøn og morgensang blev afskaffet, set, at eleverne fik rygetilladelse, set, at mindretalsgrupper kørte elevrådsarbejdet og meget mere, og som forgæves har kæmpet mod disse tilbageskridt, vil naturligt i deres afmagt se sig om efter andre muligheder. Her er de frie grundskoler alternativet. Der findes altid en fri skole, der står for en holdning, der i rimelig grad harmonerer med forældrenes holdninger. Det er godt, det er sådan. Venstre vil til enhver tid være med til at forbedre folkeskolen, men vi vil på intet tidspunkt være med til at forringe de frie skolers muligheder for at være et alternativ.

Man forbedrer ikke forholdene i folkeskolen ved at forringe de frie skolers forhold. Den seneste tids debat om forældrebetalingen i friskolerne viste, at disse ikke belaster samfundsøkonomien mere end folkeskolen udregnet i udgift pr. elev, snarere tværtimod. Det er i hvert fald en kendsgerning, at elevtallet i folkeskolen indgår i beregningen af lærerskematimeforbruget.

Venstre vil ikke lade denne debat forløbe uden at rette nogle bemærkninger til forældrene. Det forekommer os, at forældrene gennem de sidste 20 år har lagt større og større vægt på materiel velfærd. Denne har naturligvis også på visse områder været et gode for børnene. Som eksempel kan nævnes den forbedrede boligstandard. Men generelt mener venstre, at børnenes velfærd og hele tarv er gledet i baggrunden i forældrenes stræben efter andre goder. Vi finder det derfor på sin plads at appellere til forældrene om i højere grad at tage børnenes situation i betragtning, når familien skal træffe beslutninger.

Der skal også appelleres til forældrene om at vise større interesse for valgene til skolenævn. Nævnet har virkelig mange beføjelser og kan udøve en positiv indflydelse på skolens hverdag. Det forudsætter, at forældrene engagerer sig og vælger nogle folk ind i nævnen, der repræsenterer det skolesyn, som er forældrenes. Ellers bliver skolen ikke præget af forældrenes holdninger.

Fra lærerside har man givet manglende bevillinger i forbindelse med den nye skole-

[Bundgaard Nielsen]

lovs gennemførelse hovedskylden for skolens problemer. Det er jeg ikke enig i. Der bevilges ca. 1 mia kr. mere end i 1975, selv om man dengang havde regnet med, at skoleloven ville medføre behov for en merbevilling på 250 mill. kr. Der har også hidtil været bevilget et rimeligt beløb til lærernes efteruddannelse, og lærerskematimeforbruget er steget hvert år, således at det nu er på ca. 1,5 lærertimer pr. elev pr. uge – sammenlignet med undervisningsministeriets vejledende tal på 1,38 timer pr. elev pr. uge. Hvis en elev derfor går i folkeskolen i stedet for i friskolen, vil kommunen naturligvis få en tilsvarende udgift.

Venstres konklusion på vore overvejelser forud for denne forespørgselsdebat må være, at vi stadig væk vil stå bag den skolelov, vi var med til at lave i 1975, men at vi gerne vil have rettet nogle større og mindre skævheder, som hver især giver anledning til problemer i skolens hverdag, og som tilsammen medvirker til den uro og utryghed, der er karakteristisk for skolen netop nu.

Karen Højte Jensen (KF):

Det er strålende at se, hvordan de private skoler i disse år befinder sig i en opblomstringsperiode. Det konservative folkeparti vil være med til at værne om disse skoler, da vi finder, de er et værdifuldt alternativ til folkeskolen, og vi vil gøre en indsats for at sikre, at de frie skolers økonomiske grundlag ikke anfægtes.

For socialdemokratiet er det en torn i øjet, at de private skoler har stigende succes. Men i stedet for at komme med asociale forslag om at forhøje forældrebetalingen skulle partiet hellere seriøst analysere ondets rod, nemlig: hvad er der galt med folkeskolen, siden så mange forældre og elever vender den ryggen?

Folkeskolen var engang højt anerkendt. Det var en skoleform, der var omgærdet af vældig tillid, og som gav børnene vældige udviklingsmuligheder, ligesom den indeholdt et værdifuldt karakterdannende element. Men alt dette er slået i stykker, og niveauet er faldet.

Vi har i dag en folkeskolelov, hvis indhold i høj grad er præget af skiftende socialdemokratiske undervisningsministres ideologiske holdninger. I stedet burde vi have en lov, der

sikrede, at den offentlige skole, folkeskolen, kunne tilgodese den brede befolknings forventninger til dens børns skole.

Når mange forældre vælger privatskolen, er det ofte et udtryk for, at de bortvælger folkeskolen. I virkeligheden er det uretfærdigt og synd for de elever, hvis forældre ikke har råd til at betale for de livsværdier, som privatskolerne står for.

Der har været mange formodninger fremme om baggrunden for, at så mange søger private skoleformer. Adjunkt Niels Egelund, Danmarks lærerhøjskole, har foretaget en undersøgelse, som også blev berørt af hr. Alfred Hansen. Undersøgelsen drejer sig om flytninger til og fra private skoler i Albertslund kommune. Jeg erkender, at den bygger på et spinkelt grundlag, men Niels Egelund siger selv, at undersøgelsen giver et fingerpeg.

Lad mig nævne enkelte punkter. Den hyppigste baggrund for skift fra folkeskole til privatskole er utilfredshed med undervisningens faglige standard. Forældrene synes, at eleverne lærer for lidt. På andenpladsen kommer utilfredshed med de disciplinære forhold. Desuden fremgår det af rapporten, at utilfredshed med lærerens person også gør sig gældende. Lærerne opfattes som dårlige eksempler for børnene, og enkelte lærere anklages for at være politiske. Det kunne være interessant at høre undervisningsministerens kommentar til disse problemer.

Jeg vil gerne sige, at undersøgelsens resultater ikke er overraskende for mig. Det er netop de reaktioner, man får hos de forældre, man møder. Jeg ser med stor bekymring på de tendenser, der længe har været og stadig er fremherskende i skolen i dag.

Det er naturligvis ikke tilfældigt, at dagspressen de seneste år har brugt megen spaltepads til problemerne i skolen.

Det konservative folkeparti har ikke stemt for den gældende folkeskolelov. Vi advarede imod det kompromis, som naturligt måtte blive resultatet af et samarbejde mellem 5 partier med markant forskel i de grundlæggende samfundsholdninger, rækkende fra SF til venstre.

Ved gennemførelsen af enhedsskolen, hvor man uanset elevernes evner og anlæg har fællesundervisning i de fleste fag i hele skoleforløbet, har man totalt set bort fra, at eleverne er forskellige, og at forskellene tager til

[Karen Højte Jensen]

op gennem skoleårene – ikke mindst med hensyn til den tid, det tager at tilegne sig et vist stof.

Systemet medfører, at de frafaldne, de svage elever enten bliver passive eller finder afløb i destruktiv aggressivitet. De samme problemer opstår i øvrigt hos de dygtige elever, som keder sig, fordi de ikke stilles over for udfordringer. Vi må væk fra den udelte undervisning i 8. til 10. klasse.

Fru Helle Degn fremførte, at halvdelen af landets skoler nu havde udelte undervisning. Det var rimeligt at tilføje, at en skole indgår i statistikken, bare den i en enkelt klasse kører med udelte undervisning.

Jeg vil gerne sige, at kvantiteten ikke nødvendigvis er udtryk for kvalitet. Fru Helle Degn henviste til en rapport, der er kommet fra Danmarks pædagogiske institut. Den er blevet en bibel for de kredse, der ønsker enhedsskole. Jeg vil gerne fremhæve, at når mange skoler kører udelte undervisning, så er det begrundet i stærke lærerønsker. Disse lærerønsker skyldes – ifølge hvad der ellers er skrevet i rapporten – et ønske om at bevare klassens sociale sammenhold og at undgå selektion af eleverne. Det er altså ikke et ønske om, at eleverne skal lære mere, der er afgørende.

Den udelte undervisnings profeter siger, at det er synd for eleverne at dele dem i to grupper efter evner og interesser. Men det er bemærkelsesværdigt, at i de år, hvor vi har haft udelte undervisning, er tilgangen til specialundervisningen steget som aldrig før. Der sker altså alligevel en udskillelse af en stor del af eleverne fra klassen. Og hvad med de alternative undervisningstilbud, som skyder op som paddehatte i ungdomsskoleregionerne i adskillige kommuner? Disse initiativer, hvis indhold og form folketingset i øvrigt ingen indflydelse har på, er netop tilbud til dem af folkeskolens elever, som er skoletrætte. Den deling, der her finder sted, er en deling, som efter min opfattelse nærmer sig en frasortering af elever på en måde, vi aldrig tidligere har set i folkeskolen. Var det virkelig, hvad forligspartierne bag folkeskoleloven ville med den udelte undervisning?

Vi giver ikke meget for den socialdemokratiske lighedsfilosofi. Den bygger på »hug en hæl og klip en tå«-systemet. Vi ønsker et undervisningssystem, der skal leve op til de behov og forudsætninger, som eleverne har,

og den virkelighed, som ligger i, at eleverne har forskellige forudsætninger for både praktisk og teoretisk arbejde. Den forudsætning må accepteres. Disse forskelle kan ikke ophæves med ideologisk velvilje og slagord eller med gode hensigter.

Vi oplever i disse år et samfund, der på mange måder er ude af balance, et samfund, hvis normer og værdier er i opbrud. Det er klart, at disse problemer afspejles i folkeskolen, der mangler fælles overordnede målsætninger for skolens arbejdsforhold og for skolens kundskabsmeddelelsesfunktion.

Folkeskolens formålsparagraf må ændres, så den i højere grad lægger vægt på det, befolkningen ønsker, nemlig at folkeskolen skal give nyttige kundskaber og fremme og udvikle børnenes anlæg og evner. Men paragraffer gør det ikke alene. Det er hævet over enhver tvivl, at nogle af samfundets adfærdsrevolutionære også har fundet vej til folkeskolens katedre. Disse lærere føler sig ikke tilskyndet til en fælles holdning over for elevernes adfærd på andre præmisser end deres egne. Resultatet er forvirring og usikkerhed hos eleverne, ligesom mange ældre og solide lærere føler sig kompromitteret og åndeligt set trængt op i en krog. Andre spændinger opstår på grund af forskellige lærerholdninger til det at lære noget – spændinger, som uundgåeligt får negativ indflydelse på skolens hverdag.

Arbejdsglæden er taget fra mange lærere – og lad mig tilføje: fra mange elever. Jeg er ikke spor i tvivl om, at eleverne først og fremmest ønsker en skole, der stiller krav til dem, og en skole, der sætter grænser for, hvad de må.

I skoleloven fra 1975 er indbygget mange skavanker, som skaber problemer. I store træk giver loven eleverne mulighed for selv at vælge fag og kursusniveau, og det er ikke bindende, så i virkeligheden kan de skøjte rundt i systemet. De kan på et tidligt tidspunkt melde sig til afsluttende prøver, men intet er bindende; de kan gå op og banke på døren, den dag prøven afvikles, og sige: jeg har alligevel ikke lyst. Altså intet med ansvar og konsekvens.

Forældrene og hjemmene har naturligvis også et medansvar for den skolesituation, vi har i dag. Det gamle familiemønster, hvor mor gik derhjemme, er ændret, og flere og flere af hjemmets og forældrenes opgaver er

[Karen Højte Jensen]

overdraget skole og fritidshjem. Forældre har svært ved at følge børnene og påvirke dem så positivt, som de gerne ville. Og sikkert er det, at mange børn møder i skolen uden evne til at rette sig efter skolens anvisninger.

Mange af skolens problemer kan kun løses gennem et tillidsfuldt samarbejde først og fremmest mellem lærere og forældre. Men det er ikke nok blot at slå fast, at der skam foregår et samarbejde. Der må sættes på konkrete samarbejdsmaal. Forældrenes tillid til folkeskolen må genskabes ved at give dem øget indflydelse på skolens hverdag.

Det konservative folkeparti ønsker ikke flere tvivlsomme pædagogiske eksperimenter i folkeskolen. Vi ønsker, at der nu afgørende sættes ind for at standse de tendenser, som vi i dag kender. Vi har gentagne gange fremsat konkrete forslag herom, men desværre uden tilslutning. Det må nu stå lysende klart, i hvert fald hos nogle af forligspartierne, at der nu må ske noget. Det faglige niveau skal styrkes. De unge, der forlader folkeskolen, skal være rustet til at varetage en plads i samfundet og til at honorere de krav, der stilles over for. Dygtighed og udfordringer må prioriteres lige så højt som trivsel og sociale relationer.

Halvgaard (FP):

Man må nok erkende, at de bestræbelser, der er blevet udfoldet i 1950'erne og 1960'erne for at gennemføre en centralisering af vort skolevæsen, har været én stor misforståelse. Det var de små skolers endeligt og samtidig begyndelsen til de små landsbysamfundes opløsning. Siden da er der aldrig i skoleverdens historie ofret så meget på vore børn og unge. Det er milliardbeløb, det drejer sig om. Skolepaladser med kostbart inventar, maskiner og undervisningsmateriel skød i vejret, og det sagde sparto til, hvad der tidligere er kendt. Men aldrig har der vel været så store problemer og forvirring i folkeskolen, som der er i dag. Det drejer sig både om en kundskabskrise, en disciplin Krise og en forældrekrise.

Endnu mere kaotiske tilstande opstod efter den nye folkeskolelovs gennemførelse i 1975. Det er egentlig beskæmmende, at de partier, som har ansvaret for folkeskoleloven af 1975, stadig væk vil forsvare denne folkeskolelov.

Fremskridtspartiet var et af de partier, der stemte imod loven, fordi vi dengang forudså, at den ville betyde en klar forringelse af vore børns undervisning, en forringelse af det faglige niveau, når man i vidt omfang vil lade den enkelte elev selv vælge fag og samtidig gøre prøver og eksaminer til noget betydningsløst, bl. a. ved gennemførelsen af den kursusdelte undervisning med fælles prøver i 9. og 10. klasse, som jo også forligspartierne – i hvert fald nogle af dem – er utilfredse med. Det får vi jo at se i dag, bl. a. med det forslag om en ændring af folkeskoleloven, som er kommet fra kristeligt folkeparti, som var et af forligspartierne.

I 1975 stillede fremskridtspartiet i forbindelse med folkeskoleloven en række ændringsforslag, som desværre blev nedstemt, men som havde gjort folkeskolen bedre, idet de havde skærpet kravene til eleverne og bibeholdt realeksamen ud fra den betragtning, at skal et undervisningsforløb lykkes og være ansvarligt, er både prøver, eksaminer og karakterer en uomtvistelig nødvendighed, ligesom det også er nødvendigt med en deling af eleverne i folkeskolen efter evner og interesser. Det er simpelt hen nødvendigt for at undgå den deling, som foregår i dag, hvor man sender en stor del af eleverne til specialundervisning.

Det har simpelt hen tydeligt vist sig, at vores forudsigelser om folkeskolen er gået i opfyldelse. Både lærere, børn, forældre og ikke mindst aftagerne af folkeskolens elever er utilfredse med det arbejde, der gøres i folkeskolen på grundlag af den nye folkeskolelov.

Mange forældre er bekymrede over børnenes uvidenhed, selv i hovedfagene dansk og regning. Børnene er blevet rastløse, utilfredse på grund af manglende udfordringer, hvilket igen giver problemer for lærerne, der må bruge en væsentlig del af undervisningstiden til blot at skabe den fornødne arbejdsro i klassen.

Folkeskolen har i virkeligheden nogle steder udviklet sig til institutioner, hvor for megen frihed og selvbestemmelsesret har ført til uorden, til ligegyldighed, til sløseri og nærmest til skulkeri og anarki, så en almindelig undervisning på mange skoler har været en umulighed. Og lærerne er i den situation, at de må affinde sig med hvad som helst fra elevernes side. Vi skal senere behandle et

[Halvgaard]

forslag vedrørende vold mod lærerne fra elevernes side. Det er jo skrækelige forhold. Jeg mener – og det tror jeg vi alle sammen må erkende – at vores uddannelsessystem er ved at ende i den rene fiasko. Om ikke andre vil erkende det, så tror jeg nok, de fleste af Danmarks lærere til bunds erkender forholdene.

Det må ligeledes konstateres, at socialdemokratiets nivellerings eksperimenter, hvor alle skal lære det samme – det vil sige ensretning – har spillet fallit. Ligeledes må man nok erkende, at de intentioner, der ligger i U 90, som vi jo har drøftet her i folkettinget, også har været medvirkende til at skabe uro og usikkerhed om folkeskolen.

Disse omstændigheder, som jeg her har nævnt, og forældrenes frygt for, at man i folkeskolen skaber grundlag for generationers tabere, er jeg overbevist om er hovedårsagen til, at forældrene, lærerne og børnene har mistet tilliden til og respekten for den eksisterende folkeskole og har ønsket at lade deres børn blive undervist i de frie grundskoler, i de små skoler.

Nu kan man sagtens kritisere både det ene og det andet, og det har man jo en vis tilbøjelighed til, når man er i opposition, men samtidig må man også komme med nogle løsningsmodeller, som kunne forbedre forholdene. Mit parti mener, at folkeskolens problemer først løses, når man her i folkettinget indser nødvendigheden af, at både folkeskoleloven og styrelsesloven ændres, således at det bliver forældrene, der i højere grad får ansvaret for folkeskolen. Hvem er nærmere end forældrekræden til at påtage sig det ansvar? Hvem er mest interesseret i, at deres børn får den bedste undervisning, og at der bliver de bedste forhold i folkeskolen? Det er forældrene. De har ikke i dag det fornødne ansvar og de fornødne muligheder for at ændre forholdene.

Fremskridtspartiet har foreslået en folkeskolelov og en styrelseslov, hvor forældrene alene har det økonomiske, juridiske og pædagogiske ansvar, og hvor skolens økonomi hviler på lige store statstilskud pr. elev, således at skolepengene følger eleven. Det er en retfærdig fordeling af midlerne til vore børn – i modsætning til, hvad tilfældet er i dag, hvor man nogle steder i landet ofrer flere tusinde kroner mere pr. elev end andre steder. Det indebærer større muligheder for den

enkelte elev til at skifte skole, og der vil også kunne opstå en sund konkurrence skolerne imellem om at gøre det så godt som muligt. Administrationsmæssigt vil det samtidig betyde, at såvel kommunernes som amternes skoleforvaltninger kan nedlægges. Den enkelte skole står alene til ansvar over for undervisningsministeren med henblik på at opfylde kravet til en forsvarlig undervisning i de obligatoriske fag.

En sådan skolestruktur ville én gang for alle standse debatten her i folkettinget om offentlige kontra private skoler, og det ville indebære en større retfærdighed i forbindelse med fordelingen af de ressourcer, som samfundet ofrer på folkeskoleområdet.

Marianne Bentsen-Pedersen (SF):

Jeg synes, vi har nogle dygtige børn. Jeg synes aldrig, eleverne har vidst så meget om så mange forskellige emner, som de gør i dag. Det kan måske undre, for det er helt klart, at der er problemer i folkeskolen, og der er også problemer i friskolen. Mange elever føler skoletiden som et pres og som et ubehageligt tidsspilde, og mange lærere føler det ydmygende at være ofre for flokmentaliteten som udtryk for elevernes usikkerhed.

Men det, jeg synes det kunne være interessant at diskutere, er, hvorfor skolen som arbejdsplads er blevet, som den er, både for lærere og for elever. Jeg tror ikke, skolen isoleret set har skiftet karakter. Jeg mener, at skolen i takt med det øvrige samfund er inde i en uheldig udvikling. Jeg tror ikke, man kan lave en harmonisk skole og et harmonisk miljø for børnene, når verden uden for skolen er fyldt med konflikter og modsigelser. Jeg tror ikke, man kan forvente afbalancerede elever, der er koncentreret om undervisningen, hvis de hjemme er i en situation, hvor forældrene er mere eller mindre desperate, fordi de står uden arbejde, eller fordi de nedslides af for meget arbejde. Dertil kommer så lærernes nedslidning og stress.

Jeg tror derfor ikke på de enkle løsninger. Jeg synes, vi skal prøve at se: hvad er det, vi er oppe imod? Vi er oppe imod jag. Det behøver ikke at være jagten på statussymboler, det kan være det nødvendige jag, der skal til for at skaffe de to lønninger, der er nødvendige for at få en bolig. Vi er også oppe imod kedsomhed, imod leddiggang, og vi er oppe

[Marianne Bentsen-Pedersen]

imod en børneverden, der består af alt for mange forskellige voksne – så mange, at de ikke har tilstrækkelig mulighed for at engagere sig i børnene.

Børnenes verden består først og fremmest af forældrene, naturligvis, men tiden sammen med forældrene er begrænset til aftener og weekender. Aftenerne er den daglige kontakt, og de bliver ofte ødelagt af, at forældrene ikke har kræfter til andet end at sidde foran TV-skærmen.

Dernæst består børnenes verden af et utal af lærere. Især i overbygningen er der så mange skiftende lærere, at det er svært for såvel lærere som elever at føle et ansvar for hinanden. Og efter skolen kommer så ofte et nyt hold pædagoger.

Hvis vi ikke skal debattere en fordeling af arbejdet – og det skal vi ikke i denne debat – så må vi finde andre måder at afhjælpe dette på. Hvis vi skal tage noget af jaget ud af skolen, mener jeg ikke, vi har ret mange andre muligheder end at ophæve 45 minutters inddelingen. Skal man have tid til en rolig og afstressende undervisning, skal vi have helt andre intervaller, måske kun to i løbet af en dag. Også den evindelige skiften af fag og lærere er med til at skabe uro og forvirring. Skiftet til de nye pædagoger efter skoletid kunne afhjælpes af, at eleverne tilbragte mere tid på skolen, så de ikke skulle på institution bagefter. Jeg mener, at især de mindste og de største elever har alt for få timer – også under hensyn til deres udbytte af undervisningen.

Man kan så selvfølgelig med god ret spørge, om de store elever, der i forvejen er skoletrætte, nu skal have flere timer. Jeg mener, at problemet med de store, skoletrætte elever bunder i, at skolen lever videre på de vilkår, der var, dengang man som barn gik i skole og derefter kom ud for at tjene. Disse tilstande er for længst forsvundet. I dag skal skolen dække den tid, der ligger mellem at være barn og at være voksen, og den ændring har skolen aldrig taget højde for. Vi har bare forlænget børneskolen uden hensyn til elevernes udvikling mod voksenlivet, der indtræder allerede i skolealderen.

Med hensyn til de store elever kunne jeg godt tænke mig at vide, i hvilket omfang man rundt omkring følger de elever, der går tidligt ud af skolen, altså efter § 33, stk. 4.

Jeg mener, at efterskolerne i langt højere grad har formået at leve op til de ændrede krav, jeg talte om før. Vi ønsker derfor ikke at holde eleverne i folkeskolen fremfor efterskolen, men vi kan undre os over, at kommunerne ikke er gået ind på de gode tanker, der ligger i efterskolen, men helt har overladt det til de private skoler.

Men for at komme tilbage til kedsomheden. Jeg mener, den kun kan neddæmpes, hvis eleverne har en fornemmelse af, at det, de foretager sig, er af betydning og er nødvendigt – og det vil endnu sige, at det må have betydning for den enkelte. På længere sigt må vi lave opgaver, der er af betydning for fællesskabet. Skal det lykkes, må vi i gang med at forberede eleverne nu. Fællesskabet er nemlig den faktor, eleverne mangler. Det hænger sammen med det skiftende antal voksne og utrygheden ved at skulle klare sig selv. Her må skolens modtræk være, at lærerne arbejder i team, så der er få lærere omkring en gruppe elever. Gruppen af elever må også det meste af tiden være den samme, hvis man skal opnå tryghed i gruppen.

Det er naturligvis oplagt, at indholdet i undervisningen ikke er uvæsentligt. Her kan jeg fuldt tilslutte mig betragtningen om, at skolen er for teoretisk. Vi må indse, at skolen er en videreførelse af traditioner. Også i skolen i dag er indholdet og skolens indretning tilpasset børn fra boglige miljøer. Der har hele tiden været tabere i skolen, men det er først nu, de begynder at protestere. Før kunne de i nogen grad holdes i ave med korporlig afstraffelse. Den går ikke mere.

Derfor må vi lave en skole, der tilfredsstiller såvel de børn, der er tabere, fordi de ikke passer ind i borgerskabets skole, som de børn, der trives i skolen i dag. Vi må ikke acceptere, at skolen har sådan et indhold, at man bliver taber, hvis man kommer fra et ikke-bogligt hjem.

Til belysning af, hvem det er, der er tabere, og hvilket billede taberne giver, vil jeg godt fortælle en lille historie fra det daglige liv. Det drejer sig om en 9. klasse, jeg har haft på grundkursus, hvor vi under en debat om hærværk på skolen lavede undervisningen lidt om, så vi i stedet for at bruge regnebøgerne beregnede tallene omkring det hærværk, der var foregået, og derefter prøvede på at se, hvad de penge kunne have været anvendt til. Det gav en ny arbejdsform for

[Marianne Bentsen-Pedersen]

eleverne. De skulle ud og hente oplysninger. De skulle prøve at være kreative omkring alternative muligheder. Der var nogle af de piger, som normalt sad med deres bøger og regnede side efter side nydeligt og korrekt, som var fuldstændig lost i det system. De havde ikke evnen til at tænke kreativt. De havde ikke fået den udviklet gennem hele deres skoleforløb. På den anden side var der nogle af dem, som vi normalt ser som taberne i skolen – nogle af de drenge, man næsten skal have fat i nakken på for at få dem til at holde på en blyant – der for rundt på hele skolen og fik oplysninger rundt omkring, var på skoleinspektørens kontor for at få at vide, hvad en stol koster, osv. Det vender alligevel for mig lidt op og ned på, hvem det egentlig er, der er taberne i skolen i dag.

Jeg synes, at ændringen må ske ved, at vi udnytter de muligheder, der er for at komme uden for skoleporten, og dem mener jeg kun vi har, hvis vi laver længere intervaller. Det giver også en mulighed for at komme bort fra den teoretiske undervisning og for at give eleverne fælles oplevelser og praktiske erfaringer. Det ville der blive plads til med den øgede skoletid.

Som nævnt før mener jeg, at faktisk alle de problemer, der findes i folkeskolen, også findes i friskolerne, men friskolerne giver i noget større grad muligheder for fleksibilitet. Det er muligt, at noget af den fleksibilitet også kunne udvides til at gælde folkeskolen.

Der kan være mange grunde til, at forældre sender deres børn i friskolen. Det kan være begrundet i, at en lille lokal skole nedlægges. Forældrene opretter så i stedet for en friskole for at bevare den nære kontakt. Det kunne være undgået, hvis man i højere grad fredede de små skoler. Der kan også være forældre, der ikke sympatiserer med skolens ledelse eller med en del af skolens lærere, og der kan være politiske eller religiøse grunde til at vælge friskolen. Men som det har været nævnt før, må vi også huske, at der også er nogle, der går den anden vej: fra friskolen over til folkeskolen.

I SF mener vi, at folkeskolen bør danne grundstammen i vores skolevæsen, men at der skal være mulighed for at oprette friskoler. Vi mener, at folkeskolen skal have mindst lige så gode betingelser som friskolerne, og at det gerne må være tillukkende at sende sit barn i folkeskolen.

Vi mener, det er beklageligt, hvis folkeskolen kommer til at bære præg af, at de forældre, der er aktive i skolesammenhæng, forsvinder fra folkeskolen, og hvis en stor del af de børn, der kommer fra stimulerende hjem, går over i friskolen.

Derfor mener vi i SF, at det er katastrofalt, at undervisningsministeren har bebudet, at hvis kommunerne ikke selv vil sænke lærerskematimeforbruget, vil hun komme og hjælpe dem med det. Jeg synes, det var bedre at støtte folkeskolen og bruge det dalende elevtal til forbedringer i form af lavere klassekvotienter og større muligheder for tolærersystem. Endelig skal vi også huske, at der er kommet nye grupper ind i folkeskolen, som kræver større lærerforbrug.

Men det, ministeren har opnået, er, at der for øjeblikket oprettes børnehaveklasse med 27 børn, selv om man ved, at skolen vil få tilgang af elever året efter, fordi der er flere børn i distriktet. På samme måde oprettes der 10. klasser med 27 elever, selv om man ikke kan vide, om alle de, der forsøger at komme i gymnasiet, kommer det, da nogle er erklæret »måske egnede«. Det er den situation, undervisningsministeren har bragt skolerne og kommunerne i.

Vi mener, det er uhyre vigtigt, at børn får startet deres uddannelsesforløb med succes, for hvis de tabes i folkeskolen eller i friskolen, bliver det meget svært at komme videre med de tilbud, som vi alle sammen ønsker de skal modtage senere.

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg vil gerne takke ministeren for besvarelsen af den stillede forespørgsel. Jeg hører også til blandt dem, der føler, at der på baggrund af den diskussion, der i disse måneder løber i offentligheden såvel om folkeskolens situation som om de vilkår, hvorunder der kan etableres og drives private skoler i Danmark, er god grund til at få en debat her i tinget, og det hvad enten det drejer sig om friskoler, private skoler, private grundskoler eller ungdoms- og efterskoler. Det er alle skoleformer, som på forskellig måde har relation til folkeskolen.

Der har i den løbende debat været udtrykt betænkelighed ved den øgede søgning til de private skoler. Den bekymring deler det radikale venstre ikke. Skal der være nogen me-

[Ole Vig Jensen]

ning i at sikre et reelt frit skolevalg, må vi respektere og acceptere følgerne også i en tid, hvor det måske godt kan give os nogle vanskeligheder.

For os er det afgørende at værne om den frihedslovgivning, som i mere end 100 år har virket inspirerende på udformningen af den danske skole- og uddannelsespolitik, og derfor skal vilkårene for disse skoleformer ikke forringes. Det har jeg også forstået at ministeren har givet udtryk for i dag. Det er jeg taknemlig for.

Men når det er sagt, ønsker vi også at fremhæve, at den private og frie skoles fremgang og succes ikke skal ske på bekostning af folkeskolen. Fra radikal side føler vi os stærkt forpligtede til at gøre folkeskolen bedst mulig for vore børn. Den skal nu engang være skolen for alle børn, og så må den indrettes, så den skaber gode opvækstvilkår for alle de børn og unge, som skal tilbringe et betydningsfuldt afsnit af deres liv her.

Af den måde, forespørgslen er formuleret på, kunne man få det indtryk, som også har været nævnt af andre, at der foregår en flugt fra folkeskolen til de private skoler. Det er jo ingenlunde tilfældet. Det mener jeg også ministeren har belyst på god måde. Ganske vist har der været en stigning i de senere år, men i virkeligheden er der tale om et ganske stabilt forhold. Igennem mange år har et sted mellem 5 og 7 pct. af en årgang børn søgt de frie og private skoler, og det er der efter det radikale venstres opfattelse intet alarmerende eller udfordrende ved. Det udtrykker snarere en stabil og grundlæggende interesse i at værne om det frie skolevalg, men er vel også udtryk for, at folkeskolen ikke er blevet svigtet af dem, der har ansvar for den.

Er det i virkeligheden ikke sådan, at den udstrakte frihed til at indrette sin undervisning, som gælder for de private skoler, og som af alle betragtes som et betydningsfuldt gode, også giver den danske folkeskole en frihed, som kun få lande kender i et tilsvarende omfang? Tænk blot på Sverige, hvor private skoler ikke eksisterer! Her er den statsstyrede svenske skole ikke efterlignelsesværdig.

De frie og private skoler betragter vi i det radikale venstre som et værdifuldt og uundværligt led i det danske skolebillede, og vi vil derfor ikke acceptere noget anslag mod disse skoleformer, som kan true deres eksistens.

Det er der heller ikke kommet. Men også de private skoler må i økonomisk stramme tider yde deres bidrag i forsøget på at dæmpe væksten i de offentlige udgifter. Det må de på lige vilkår med andre skoleformer acceptere, men aldrig længere, end at det frie skolevalg eksisterer som en reel mulighed.

Der tales i disse år meget om folkeskolens krise – og ikke ganske ubegrundet, om end nogen har behov for at overdramatisere det. Der er problemer i folkeskolen. Men er det så mærkeligt, når også det omgivende samfund er præget af tidens vanskeligheder? Både i hjemmet, i familien og på arbejdspladsen er man mærket af den økonomiske nedtur og den stigende arbejdsløshed. Men det er farligt, hvis utilfredsheden og modløsheden skal brede sig langt ind i skolens hverdag. Her påhviler der lærerne en stor opgave og et betydeligt ansvar. I samarbejde med forældrene må de forhindre, at de unge bliver opdraget til at blive en modløs generation. Der må kaldes på de kræfter og de nye værdier, som kan erstatte de mål, som man under andre betingelser stillede sig i de rige 1960'ere og 1970'ere.

I den forbindelse vil det betyde fantastisk meget for skolens indre liv, om man også her i nedgangstider kan mobilisere blot en behersket optimisme og tro på skolens muligheder for at hjælpe vore børn til at møde det, man kunne kalde en ny tids udfordringer. Det kommer de til på andre betingelser end forældregenerationen.

Den folkeskolelov, som i dag danner rammen om skolens arbejde, har nu været i kraft så længe, at vi med rimelig grund kan prøve at gøre status. Vi har fra radikal side hidtil afvist at ville gå ind i nogen ændringer. Loven måtte have tid til at virke. På den anden side er vi nu nået så langt, at der er grund til at se nærmere på lovgivningen, næppe for at forberede en helt ny lovgivning, men for at se, i hvilken udstrækning intentionerne med folkeskoleloven er lykkedes, og, hvor det ikke måtte være tilfældet, da at søge at skabe mulighederne enten inden for den gældende lovs rammer eller ved at forbedre lovgrundlaget. Hvor det er nødvendigt, er vi klar til det.

Efter det radikale venstres opfattelse er ikke alle muligheder i den nuværende lov udtømte, og derfor er det rimeligt, at vi forsøger at få en debat i gang mellem forligs-

[Ole Vig Jensen]

partierne. Debatten skal ikke foregå i den lukkede kreds. Ethvert parti skal være velkomment, synes jeg, til at deltage, men de forligspartier, der har stået sammen om folkeskoleloven, må tage den drøftelse, som jeg også forstår der fra flere sider er lagt op til i dag, om virkningerne af den lov, der blev gennemført i 1975.

Loven fungerer ikke tilfredsstillende i alle henseender, det vil jeg gerne understrege. Folkeskolen er stadig en meget teoretisk og bogligt præget skole. Styrkelsen af det praktisk-musiske i folkeskolen er ikke lykkedes, sådan som jeg forstod at lovgiverne ville det. Vi svigter i nogen grad stadig de elever, som er mindre motiverede for det, man kunne kalde en udpræget teoretisk, boglig indlæring. Vi er vel i dagens folkeskole nået dertil, hvor én gruppe af eleverne ønsker skolen bogligt effektiviseret, mens en anden gruppe af eleverne nærmest af samme grund flygter fra skolen og er meget svære at motivere for noget som helst.

Alene af den grund synes jeg, at vi nærmere må overveje, hvad vi kan gøre for at gøre folkeskolens tilbud til et reelt tilbud til alle de børn, der kommer der. Der er ingen grund til at skjule – det gælder nok navnlig de ældre klasser – at dér har de frie skoler, vel også på andre og friere betingelser, haft mulighed for i højere grad at forene praktisk og teoretisk indlæring på en måde, som tiltaler de unge mennesker.

Ressourceforbruget spiller selvfølgelig en afgørende rolle, især i økonomisk vanskelige tider. Jeg vil godt sige til hr. Alfred Hansen, som var inde på det spørgsmål, at det er meningsløst og en fordrejning af de faktiske forhold, når hr. Alfred Hansen siger, at i stedet for at skaffe de nødvendige midler til at føre folkeskoleloven ud i livet har vi i stedet gennemført besparelser. Det er direkte forkert. Der er tilført folkeskolen meget betydelige midler siden 1975 netop for at opfylde folkeskoleloven.

Hr. Alfred Hansen harcelerede en lille smule over, at det måske kunne hænge sammen med, at der i denne sammenhæng eksisterede to forlig: et økonomisk forlig og et folkeskoleforlig. Nu må man jo sige, at hr. Alfred Hansens indsats udmærker sig ved, at han ikke er med i noget af dem. Så er det lettere at stå og være kritisk både i den ene og den anden sammenhæng. Sagen er, at de

besparelser, der er gennemført inden for folkeskolen indtil nu, opfatter jeg ikke som et anslag imod de intentioner, der har ligget i folkeskoleloven. Jeg er overbevist om, at enhver institution i Danmark, herunder også skolerne – såmænd også de private skoler – i en økonomisk stram tid har godt af at gøre sig overvejelser over, hvordan man bruger sine midler. Man bliver jo altid presset lidt, hvis man skal gennemføre besparelser. Men afgørende er det nok for fremtiden, at vi sikrer, at der til folkeskolen er de midler, som gør, at vi får den folkeskole, vi gerne vil have.

Jeg har med stor interesse læst en artikel i det sidste nummer af undervisningsministeriets tidsskrift, Uddannelse. Det er magister Poul Erik Jensen, der anstiller nogle betragtninger om klassekvotienter og lærertimeforbrug, som er meget spændende, først og fremmest fordi de denne gang bygger på nogle videnskabelige undersøgelser, som er langt mere underbyggede, end man hidtil har kendt det. Konklusionen, for nu at gøre det kort, hos Poul Erik Jensen er den, at klassekvotienternes størrelse spiller en meget lille rolle for indlæringsmulighederne. I Danmark – jeg har såmænd selv deltaget – har vi ofte haft en sådan diskussion om, hvorvidt gennemsnitsklassekvotienten skulle være 18 eller 20 eller 22. Næsten alle undersøgelser – det drejer sig om 900.000 børn såvel i dette land som i andre lande, hvor man interesserer sig for dette spørgsmål – viser, at det bogstaveligt talt er ligegyldigt, hvilket antal elever der inden for det felt er i en klasse.

Når jeg siger det, er det selvfølgelig ikke for at sige, at nu har vi et nyt spareobjekt, men det er en god anledning til, synes jeg, at overveje, om vi kan bruge nogle af de midler, vi har til rådighed i folkeskolen, på en bedre måde og med et bedre udbytte, end vi gør i dag. Poul Erik Jensen slår nemlig i samme artikel fast, at det viser sig, at mulighederne for at benytte – boglige eller ikke-boglige – undervisningsmaterialer og muligheden for lejrskoleaktiviteter o. lign. spiller en langt større rolle for at få tingene til at lykkes for den enkelte lærer og eleverne, end man måske hidtil har været fuldt opmærksom på. Jeg gad vide, om ikke mange besparelser i det sidste års tid netop er gået ud på at beskære i den kommunale regie lejrskoler, undervisningsmaterialer osv. Jeg synes, at

[Ole Vig Jensen]

han med sin artikel lægger op til en interessant debat, som vi andre bør deltage i og tage alvorligt.

Der har i dag været rejst spørgsmålet om at ændre folkeskoleloven, hvad angår prøver. Vi skal behandle et forslag herom senere; derfor skal jeg ikke gå i dybden med det, men jeg synes, det hører med her. Selvfølgelig kan vi diskutere den side af sagen også, og jeg har med nogen interesse hæftet mig ved, at socialdemokratiet har sagt, at de selvfølgelig er indstillet på med forligspartierne – jeg går ud fra, det også gælder andre – at drøfte mulige ændringer. Jeg forstod på venstre, at man stod fast på forliget af 1975, men havde nogle ønsker om ændringer. Det lægger jo op til, at vi tager de drøftelser, som også udmærket kan indbefatte spørgsmålet om prøver. Men sagen er vel – det vil jeg sige allerede nu – at omfanget af prøver i folkeskolen i dag er så stort, at det næsten er ødelæggende, når vi skal tage hele folkeskoleforløbet. Derfor er svaret ikke bare, at for at gøre skolen bedre for de ældste klassetrin skal vi øge antallet af prøver.

Jeg vil til gengæld allerede nu sige, at jeg synes også, der er problemer netop med den måde, hvorpå vi afholder prøver i dag. Det kunne der måske være god grund til også at tage en drøftelse af.

10. klasse er der ikke sagt meget om, men jeg har fået det indtryk, at den efterhånden passer dårligere og dårligere ind i systemet. Jeg synes, vi skulle gøre os nogle overvejelser. Jeg er ikke tilhænger af at afskaffe 10. klasse, i hvert fald ikke på nuværende tidspunkt, men jeg synes, vi skulle gøre os nogle alvorlige overvejelser, om ikke vi kan bruge 10. klasse som et bedre udgangspunkt for en række af de elever, der senere skal ud i beskæftigelse, erhvervsfaglige uddannelser, og hvad de skal. Jeg tror, vi kan lave en langt mere motiveret undervisning i 10. klasse, end vi gør det i dag, sådan at den kunne blive et væsentligt led i et fuldt folkeskoleforløb.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 11.49

Mødet genoptaget kl. 13.00

Meddelelser fra formanden:

Tredje næstformand (Ove Jensen):

I skrivelse af d.d. meddeler justitsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Spiritus- og promillekørsel).

(Lovforslag nr. L 194).

Skriftlig fremsættelse af forslag:

Justitsministeren (Ole Espersen):

Hermed tillader jeg mig for det høje ting at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Spiritus- og promillekørsel).

(Lovforslag nr. L 194).

Lovforslaget indebærer en udvidet anvendelse af bøde og en begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf over for kørsel efter indtagelse af spiritus. Dette foreslås kombineret med en forlængelse af frakendelsestiderne ved de højere promiller.

Forslaget skal bl. a. ses på baggrund af den almindelige kriminalpolitiske målsætning om at gennemføre en begrænsning i frihedsstraffens anvendelse. Men det er også en velkendt sag, at der som følge af kriminalitetsudviklingen og herunder den stigende tilgang af sager om kørsel efter indtagelse af spiritus er opstået uacceptable ventetider for afsoning af frihedsstraf. Det er nærliggende at antage, at de lange ventetider for at komme til afsoning svækker frihedsstraffens præventive virkning, ikke blot i spiritussagerne, men også i andre sager.

Der er efter justitsministeriets opfattelse ikke grund til at tro, at udvidet brug af følelige bøder i stedet for frihedsstraf over for kørsel efter indtagelse af spiritus vil medføre en uacceptabel svækkelse af reaktionssystemets præventive virkning, når der ved de samme promiller sker en forlængelse af frakendelsestiderne. Lovforslaget vil bevirke en ønskelig aflastning af kriminalforsorgens afsoningskapacitet, og dette vil kunne bidrage til hurtigere fuldbyrdelse af idømte straffe.

Efter forslaget skal bøde idømmes i alle førstegangstilfælde uden skærpende omstæn-